ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟΥ

Το Δικαστήριο κάλεσε την *Επιτροπή* να απαντήσει εγγράφως στις ακόλουθες ερωτήσεις:

1) Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι το Βασίλειο του Βελγίου διέπραξε παράβαση λόγω του ότι η απαγόρευση απορρίψεως αποβλήτων στην περιφέρεια της Βαλλωνίας αφορά τα απόβλητα που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη, καθώς και από άλλες βελγικές περιφέρειες. Η Επιτροπή παρακαλείται να διευκρινίσει τη θέση της επί του σημείου αυτού.

2) Το Βασίλειο του Βελγίου ισχυρίζεται ότι, μετά την τροποποίηση της αποφάσεως της 19ης Μαρτίου 1987 με την απόφαση της 23ης Ιουλίου 1987 (Moniteur belge της 29.9.1987), η αρχή του άρθρου 1, πρώτο εδάφιο, ορίζει τα εξής: « Απαγορεύεται η αποθήκευση, η απόθεση ή η απόρριψη αποβλήτων προερχόμενων από ξένο κράτος στους χώρους αποθέσεως αποβλήτων για τους οποίους απαιτείται ειδική άδεια, δυνάμει του διατάγματος της 5ης Ιουλίου 1985 περί των αποβλήτων (...) »

Η Επιτροπή παρακαλείται να εκφράσει την άποψή της επί της σημασίας την οποία μπορεί να έχει η τροποποίηση αυτή όσον αφορά τον καθορισμό του αντικειμένου της διαφοράς.

Η Επιτροπή απάντησε ως εξής:

« *Πρώτη ερώτηση*

Η Επιτροπή θεωρεί ότι πρέπει να απαντήσει όσον αφορά κάθε μια από τις εμπλεκόμενες κοινοτικές διατάξεις.

α) Η οδηγία 74/442/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 1975

1. Η Επιτροπή θεωρεί ότι το γεγονός και *μόνον* ότι " απαγορεύεται η αποθήκευση, η απόθεση, κ.λπ. αποβλήτων προερχόμενων από ξένο κράτος κράτος στους χώρους κ.λπ. " (άρθρο 1 της αποφάσεως της κυβερνήσεως της Βαλλωνίας της 19ης Μαρτίου 1987) στην περιφέρεια της Βαλλωνίας αποτελεί παράβαση των υποχρεώσεων που υπέχει το Βασίλειο του Βελγίου δυνάμει της εν λόγω οδηγίας.

Η οδηγία αυτή έχει ως σκοπό τον περιορισμό, την ανακύκλωση και την επεξεργασία των αποβλήτων (άρθρο 3, παράγραφος 1) χωρίς να δυσχεραίνονται οι ενδοκοινοτικές συναλλαγές και να επηρεάζονται οι όροι του ανταγωνισμού (πέμπτη αιτιολογική σκέψη). Η ως άνω απαγόρευση περιορίζει σαφώς τις ενδοκοινοτικές συναλλαγές και επηρεάζει τους όρους του ανταγωνισμού. Η Επιτροπή θεωρεί ότι απλώς και μόνο το γεγονός ότι η απαγόρευση αυτή επιβλήθηκε *μόνο σε περιφερειακό και όχι σε εθνικό επίπεδο* δεν επηρεάζει την εκτίμησή της όσον αφορά την ύπαρξη παραβάσεως (βλ. κατωτέρω, σημείο 7).

2. Η απαγόρευση που ορίζεται στο άρθρο 1 της προαναφερθείσας αποφάσεως, *σε συνδυασμό* με την αναφερόμενη στο άρθρο 3 της ίδιας αποφάσεως απαγόρευση εναποθηκεύσεως, κ.λπ., αποβλήτων προερχομένων από άλλες βελγικές περιφέρειες αποτελεί επίσης παράβαση της οδηγίας 75/442/ΕΟΚ για τους λόγους που εκτίθενται συνοπτικά στο σημείο 1 ανωτέρω. Πράγματι, η περιλαμβανόμενη στο άρθρο 3 απαγόρευση πρέπει να εξεταστεί σε σχέση με το άρθρο 5 της αποφάσεως, που ορίζει ότι, " αν στη διαδικασία παραγωγής των αποβλήτων εμπλέκονται δύο ή περισσό-

τερα κράτη ή περιφέρειες, τότε τα απόβλητα θεωρούνται ότι προέρχονται από το κράτος ή την περιφέρεια στο οποίο ή στην οποία γίνεται η τελευταία ουσιώδης και δικαιολογημένη οικονομικά επεξεργασία, σε επιχείρηση που διαθέτει ειδικό για τον σκοπό αυτό εξοπλισμό (...)" (δεύτερο εδάφιο). Τούτο έχει ως αποτέλεσμα την απαγόρευση αποθηκεύσεως στη βελγική περιφέρεια αποβλήτων προερχόμενων από το εξωτερικό τα οποία έχουν υποστεί ουσιώδη επεξεργασία, οικονομικά δικαιολογημένη (υπό την έννοια του άρθρου 5, δεύτερο εδάφιο, του διατάγματος) σε άλλη βελγική περιφέρεια.

3. Αντίθετα, αν η περιλαμβανόμενη στο άρθρο 3 απαγόρευση υφίστατο *χωρίς* την απαγόρευση αποθέσεως, κ.λπ., στην περιφέρεια της Βαλλωνίας αποβλήτων προερχόμενων από άλλα κράτη μέλη, η Επιτροπή θα θεωρούσε ότι η απαγόρευση αυτή είναι καθαρά *τοπικού χαρακτήρα* και δεν αντιβαίνει προς την οδηγία 75/442/ΕΟΚ. Στην περίπτωση αυτή, τα προερχόμενα από τα άλλα κράτη μέλη απόβλητα θα μπορούσαν να εναποτεθούν στην περιφέρεια της Βαλλωνίας χωρίς προσκόμματα. Σκοπός της οδηγίας αυτής είναι μόνο η προστασία των συναλλαγών μεταξύ των κρατών μελών, εξασφαλιζομένης παράλληλα της ορθολογικής διαθέσεως των αποβλήτων.

β) Η οδηγία 84/631/ΕΟΚ

4. Όσον αφορά μόνο την απαγόρευση που περιλαμβάνεται στο άρθρο 1 της προαναφερθείσας αποφάσεως, η Επιτροπή θεωρεί ότι αποτελεί παράβαση των υποχρεώσεων που υπέχει το Βασίλειο του Βελγίου από την οδηγία 84/631/ΕΟΚ. Η οδηγία αυτή σκοπεί στη θέσπιση ενός κοινοτικού συστήματος επιβλέψεως και ελέγχου των διασυνοριακών μεταφορών επικινδύνων αποβλήτων, αποφεύγοντας τις διαφορές μεταξύ των εθνικών διατάξεων που νοθεύουν τον ανταγωνισμό και έχουν άμεση επίπτωση στη λειτουργία της κοινής αγοράς (τέταρτη αιτιολογική σκέψη). Η οδηγία ορίζει μάλιστα ότι "η μεταφορά αποβλήτων μεταξύ κρατών μελών (...) μπορεί να είναι απαραίτητη για τη διάθεση των αποβλήτων με τις καλύτερες δυνατές προϋποθέσεις" (τρίτη αιτιολογική σκέψη). Όπως προαναφέρθηκε στο σημείο 1, μόνο το γεγονός ότι πρόκειται για απαγόρευση σε περιφερειακό και όχι σε εθνικό επίπεδο δεν επηρεάζει την εκτίμηση της Επιτροπής.

5. Όσον αφορά την περιλαμβανόμενη στο άρθρο 1 της αποφάσεως απαγόρευση, *σε συνδυασμό* με την απαγόρευση που ορίζεται στο άρθρο 3, ισχύουν όσον αφορά την οδηγία 84/631/ΕΟΚ mutatis mutandis όσα εξετέθησαν στο σημείο 2.

6. Όσον αφορά την περιλαμβανόμενη στο άρθρο 3 της αποφάσεως απαγόρευση, εξεταζόμενη χωριστά, ως εάν δεν υφίστατο η οριζόμενη στο άρθρο 1 απαγόρευση, η Επιτροπή θεωρεί ότι η οδηγία 84/631/ΕΟΚ δεν έχει εφαρμογή σε μια καθαρά τοπική απαγόρευση, καθόσον τα προερχόμενα από άλλο κράτος μέλος απόβλητα μπορούν να εναποτίθενται χωρίς προσκόμματα στη Βαλλωνία.

γ) Το άρθρο 30 της Συνθήκης ΕΟΚ

7. Η Επιτροπή θεωρεί ότι η περιλαμβανόμενη στο άρθρο 1 της αποφάσεως απαγόρευση απορρίψεως στην περιφέρεια της Βαλλωνίας αποβλήτων προερχομένων από άλλα κράτη μέλη αποτελεί μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό, απαγορευόμενο από το άρθρο 30 της Συνθήκης ΕΟΚ. Το γεγονός ότι πρόκειται για απαγόρευση τοπικού μόνο χαρακτήρα και όχι εθνικού δεν επηρεάζει το συμπέρασμα αυτό. Αυτό το συμπέρασμα επιβεβαιώνεται από την απόφαση του Δικαστηρίου της 20ής Μαρτίου 1990, C-21/88, Du Pont de Nemours Italia (Συλλογή 1990, σ. I-889). Με την υπόθεση αυτή το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 30 της Συνθήκης ΕΟΚ εμποδίζει την εφαρμογή κανονιστικής ρυθμίσεως η οποία παρέχει οφέλη μόνο σε επιχειρήσεις που βρίσκονται σε ορισμένη περιοχή. Η Επιτροπή θεωρεί ότι δεν υπάρχει λόγος να γίνει διάκριση μεταξύ εθνικής κανονιστικής

ρυθμίσεως που έχει καθαρά τοπικά αποτελέσματα και τοπικής ρυθμίσεως με τα ίδια ακριβώς αποτελέσματα.

8. Η οριζόμενη στο άρθρο 3 της αποφάσεως απαγόρευση ενισχύει την απαγόρευση που ορίζεται στο άρθρο 1, όπως εκτίθεται στο σημείο 2 ανωτέρω. Το γεγονός ότι και οι δύο απαγορεύσεις μαζί δεν φαίνεται a priori ότι κάνουν διάκριση μεταξύ αποβλήτων προερχόμενων από άλλες περιφέρειες του Βελγίου και εκείνων που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη δεν είναι λόγος για να εξαιρεθεί το εν λόγω μέτρο από την απαγόρευση του άρθρου 30 (σκέψη 13 της προαναφερθείσας αποφάσεως της 20ής Μαρτίου 1990). Στην πραγματικότητα, η ανωτέρω απόφαση προβλέπει στο άρθρο 3, τρίτο εδάφιο, μόνο υπέρ των βελγικών περιφερειών τη δυνατότητα συνάψεως συμφωνιών με την περιφέρεια της Βαλλωνίας με σκοπό την οργάνωση της αποθέσεως και απορρίψεως αποβλήτων προερχόμενων από τις περιφέρειες αυτές στη Βαλλωνία.

9. Αντίθετα, η Επιτροπή θεωρεί ότι, αν επρόκειτο να εξεταστεί μόνο η απαγόρευση του άρθρου 3, η εν λόγω απαγόρευση, καθαρά τοπική, δεν θα ήταν αντίθετη προς το άρθρο 30 της Συνθήκης ΕΟΚ. Τούτο θα συνέβαινε μόνο αν δεν υπήρχε κανένα εμπόδιο στις συναλλαγές αποβλήτων μεταξύ των άλλων κρατών μελών και της περιφέρειας της Βαλλωνίας.

10. Ωστόσο, αντικείμενο της παρούσας υποθέσεως δεν είναι η απαγόρευση που θεσπίζεται στο άρθρο 3 της αποφάσεως, εξεταζόμενη χωριστά. Το αντικείμενο της υποθέσεως είναι οι απαγορεύσεις του άρθρου 1 του διατάγματος, εξεταζόμενες χωριστά, ή η απαγόρευση του άρθρου 1 σε συνδυασμό με εκείνη του άρθρου 3.

Δεύτερη ερώτηση

Το Δικαστήριο ζητεί από την Επιτροπή να εκφράσει την άποψή της επί της σημασίας την οποία θα μπορούσε να έχει η τροποποίηση του άρθρου 1, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως της 19ης Μαρτίου 1987, η οποία επήλθε με την απόφαση της 23ης Ιουλίου 1987, όσον αφορά τον καθορισμό του αντικειμένου της διαφοράς.

11. Το άρθρο 1 της αποφάσεως της 19ης Μαρτίου 1987 πριν από την τροποποίησή του όριζε τα εξής:

" Απαγορεύεται η αποθήκευση, η απόθεση ή η απόρριψη, έστω και μέσω τρίτου προσώπου, αποβλήτων προερχομένων από ξένο κράτος στους χώρους αποθέσεως αποβλήτων τους οποίους αφορά *ο γενικός κανονισμός για την προστασία της εργασίας, τίτλος I, κεφάλαιο II, πίνακας Α, υπ' αριθ. 140 ter, 1, και πίνακας Β, υπ' αριθ. 7, καθώς και το βασιλικό διάταγμα της 9ης Φεβρουαρίου 1976 περί γενικού κανονισμού αφορώντος τα τοξικά απόβλητα, άρθρο 4, εξαιρέσει των αποθηκευτικών χώρων των εγκαταστάσεων καταστροφής, εξουδετερώσεως και διαθέσεως τοξικών αποβλήτων.*"

Το άρθρο 130 της αποφάσεως της 23ης Ιουλίου 1987 τροποποίησε το προαναφερθέν άρθρο 1 ως εξής:

" Απαγορεύεται η αποθήκευση, η απόθεση ή η απόρριψη, έστω και μέσω τρίτου προσώπου, αποβλήτων προερχομένων από ξένο κράτος στους χώρους αποθέσεως αποβλήτων *για τους οποίους απαιτείται ειδική άδεια, δυνάμει του διατάγματος της 5ης Ιουλίου 1985 περί των αποβλήτων ή του νόμου της 22ας Ιουλίου 1974 περί των τοξικών αποβλήτων, εξαιρέσει των αποθηκευτικών χώρων των εγκαταστάσεων καταστροφής, εξουδετερώσεως και διαθέσεως τοξικών αποβλήτων.*"

12. Κατά τη γνώμη της Επιτροπής αυτή η τροποποίηση του κειμένου δεν επηρεάζει ουσιαστικά τον καθορισμό του αντικειμένου της διαφοράς.

13. Πράγματι, η απαγόρευση εναποθηκεύσεως, απορρίψεως, κ.λπ., εξακολουθεί να επιβάλλεται με την ίδια διατύπωση. Αλλάζει μόνο ο καθορισμός των χώρων εναποθηκεύσεως και απορρίψεως αποβλήτων τους οποίους αφορά το άρθρο αυτό, στους οποίους απαγορεύεται η απόρριψη κ.λπ. αποβλήτων προερχόμενων από το εξωτερικό. Το άρθρο 18 του διατάγματος του Περιφερειακού Συμβουλίου της Βαλλωνίας της 5ης Ιουλίου 1985, περί των αποβλήτων, ορίζει ότι " απαγορεύεται η εγκατάσταση και η εκμετάλλευση χώρου αποθέσεως αποβλήτων σε άλλο χώρο εκτός από τους ελεγχόμενους τόπους απορρίψεως αποβλήτων (...) ". Το άρθρο 19 ορίζει ότι " για την εγκατάσταση και εκμετάλλευση ελεγχόμενου χώρου απορρίψεως αποβλήτων, χώρου αποθέσεως αποβλήτων ή εγκαταστάσεως επεξεργασίας αποβλήτων απαιτείται η χορήγηση σχετικής αδείας (...) ". Το αποτέλεσμα των διατάξεων αυτών είναι το ίδιο: Απαγορεύεται η απόρριψη στην περιφέρεια της Βαλλωνίας αποβλήτων προερχόμενων από άλλο κράτος μέλος, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς και τον χαρακτηρισμό των οικείων χώρων απορρίψεως αποβλήτων. »

Το Δικαστήριο κάλεσε τη *Βελγική Κυβέρνηση* να απαντήσει εγγράφως στην ακόλουθη ερώτηση:

Το Βασίλειο του Βελγίου ισχυρίζεται ότι μετά την τροποποίηση της αποφάσεως της 19ης Μαρτίου 1987 με την απόφαση της 23ης Ιουλίου 1987 (Moniteur belge της 29.9.1987) η αρχή του άρθρου 1, πρώτο εδάφιο, ορίζει τα εξής: « Απαγορεύεται η αποθήκευση, η απόθεση ή η απόρριψη αποβλήτων προερχομένων από ξένο κράτος στους χώρους αποθέσεως αποβλήτων για τους οποίους απαιτείται ειδική άδεια, δυνάμει του διατάγματος της 5ης Ιουλίου 1985 περί των αποβλήτων (...) »

Η Βελγική Κυβέρνηση παρακαλείται να εκφράσει την άποψή της όσον αφορά τη σημασία την οποία θα μπορούσε να έχει η τροποποίηση αυτή όσον αφορά τον καθορισμό του αντικειμένου της διαφοράς.

Η Βελγική Κυβέρνηση απάντησε ως εξής:

« Το ακριβές κείμενο της τροποποιήσεως της αποφάσεως της 19ης Μαρτίου 1987, την οποία επέφερε το άρθρο 130 της αποφάσεως της 23ης Ιουλίου 1987 είναι το ακόλουθο:

" Απαγορεύεται η αποθήκευση, η απόθεση ή η απόρριψη, έστω και μέσω τρίτου προσώπου, αποβλήτων προερχομένων από ξένο κράτος στους χώρους αποθέσεως αποβλήτων για τους οποίους απαιτείται ειδική άδεια, δυνάμει του διατάγματος της 5ης Ιουλίου 1985 περί των αποβλήτων ή του νόμου της 22ας Ιουλίου 1974 περί των τοξικών αποβλήτων, εξουδετερώσεως και διαθέσεως τοξικών αποβλήτων " (η παράθεση του σχετικού κειμένου στο υπόμνημα αντικρούσεως είναι εσφαλμένη).

Όσον αφορά την ουσία, η τροποποίηση αυτή δεν αλλάζει τίποτα.

Ο λόγος για τον οποίο έγινε η τροποποίηση είναι ότι η παρατιθέμενη στο κείμενο αυτό νομική βάση ήταν εσφαλμένη. Στην προηγούμενή του μορφή, ο Γενικός Κανονισμός για την προστασία της εργασίας, όπως και το Βασιλικό Διάταγμα της 9 Φεβρουαρίου 1976 περί γενικού κανονισμού αφορώντος τα τοξικά απόβλητα αναφέρονταν ως νομική βάση, ενώ το νέο κείμενο κάνει μνεία του διατάγματος της 5ης Ιουλίου 1985 περί των αποβλήτων ή του νόμου της 22ας Ιουλίου 1974 περί των τοξικών αποβλήτων.

Έτσι, η γνώμη της Βελγικής Κυβερνήσεως είναι ότι η τροποποίηση αυτή δεν έχει καμιά σημασία όσον αφορά τον καθορισμό του αντικειμένου της διαφοράς. »

Κ. Ν. Κακούρης
εισηγητής δικαστής